

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

termelés igényeitől, másrészt pedig *hiányzik a szintetizáló bázis, amely az eredmények alkalmazhatóságát lehetővé tenné.*

Vázolunk egy modellt, amelynek kialakítása most van folyamatban rendszerünkben.

Fejlesztési feladat például a fajtaadaptáció, a tápanyag-gazdálkodás. A feladat megoldásában részt vesz az IKR (talajerő-gazdálkodási csoport, kísérleti csoport), a gödöllői Agrártudományi Egyetem (akadémiai program keretében: Talajtani Tan-

szék, Mikrobiológiai Tanszék, Növénytermesztési Tanszék, Vizgazdálkodási Tanszék, Adatfeldolgozó Központ), a MÉM Növényvédelmi Kutató Intézete, valamint 7 IKR gazdaság.

Megítélésünk szerint a termelésfejlesztés, a kutatás hatékonyságát, a rendelkezésre álló szellemi, anyagi erőforrások jobb gyakorlati hasznosítását a közös anyagi érdekelttség megteremtése szolgálná a legjobban.

A gazdálkodás gyakorlatából

A MAGYAR TARKA ÉS A HOLSTEIN-FRIZ TEHENÉSZETEK JÖVEDELMEZŐSÉGÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

KULIN SÁNDOR dr. – SZÉLES GYULA dr.

Célkitűzésünk megközelítése érdekében a két fajta versenyképességét elemeztük, nem az abszolút eredmények megállapítására, hanem az ágazatok jövedelmezőségének összehasonlítására törekedtünk. Megállapítottuk az ágazat realizálható hozamát (tej, hús), termelési értékét és a közvetlen költségét (gazdasági általános költség nélkül), a termelési érték és a közvetlen költség különbségeként a közvetlen költség nélküli termelési értéket. Az eredményt 1 hektár főtakarmánytermő területre vonatkoztattuk.¹

*

Vizsgálatainkhoz néhány állami gazdaság szarvasmarha-ágazatának 1976. évi számviteli adatait használtuk fel.² Elemző munkánk

¹ Az ősgyepet nem számítottuk a főtakarmánytermő területhez.

során azzal eleve számoltunk, hogy a feldolgozott adatok nem teszik lehetővé a problémakör teljes feltárását, mert

– a vizsgálatba vont gazdaságok kiválasztása nem reprezentatív módon történt, az adatok csak egy évre vonatkoznak,

– az ágazaton belül a két fajta tej- és hústermelésének aránya nagyon eltérő,

– a számviteli adatok sok esetben nem fedik a valóságos helyzetet, ezért korrekció nélkül alkalmatlanok a magyar tarka és a holstein-friz tehenészetek jövedelmezőségének összehasonlítására.

Vizsgálataink során a következő korrekciókat végeztük el:

² Számításaink adatbázisát az Agrárgazdasági Kutató Intézet által 35 állami gazdaságból begyűjtött reprezentatív adatok, továbbá egy felvidéki, egy dél-dunántúli és egy dunántúli állami gazdaság általunk begyűjtött adatai képezték. A vizsgálat módszerének részletes ismertetésétől helyszűke miatt eltekintünk.

(1.)
indok
gazdas
amelyl
átlag

általán
egység
tó Inté
tött re
bevéte

hogy
nemné
gek. E
sokbar
kellett

(2.)
takarm
vont g
takarm

„eszm
olyat,
mérté

A
Agrár
35 áll

Ennek
szarva
letét.

anyag
tunk.

(3.)
egy é
hiány

zett a
azonb
leges

mérté
példá
állom

dik, i
az áll
érték

A
amor

daság
átlag
tettül

(kons

(1.) A főgazdai általános költségek indokolatlan eltéréseket mutattak az egyes gazdaságok között. Akadt olyan gazdaság, amelyben a főgazdai általános költség az átlag többszöröse volt. Ezért a főgazdai általános költséget az összes gazdaságnál egységes értékkel – az Agrárgazdasági Kutató Intézet által 35 állami gazdaságból begyűjtött reprezentatív adatok átlagának figyelembevételével – szerepeltettük, annak ellenére, hogy a gazdaságok között ennél a költség-nemnél is szükség szerint vannak különbségek. Ezért a költségkülönbözetest a számításokban gazdaságonként külön figyelembe kellett venni.

(2.) Nagy különbségek mutatkoztak a takarmányfelhasználásban is. A vizsgálatba vont gazdaságok között volt olyan, ahol a takarmányfelhasználás a számvitel szerint „eszményi” szinten mozgott, és találtunk olyat, amelyben a takarmányfelhasználás mértéke a normát 36%-kal meghaladta.

A korrekciónál figyelembe vettük az Agrárgazdasági Kutató Intézet által vizsgált 35 állami gazdaság takarmányfelhasználását. Ennek alapján egységesítettük a gazdaságok szarvasmarha-ágazatainak takarmányszükségletét. Az életfenntartás és a termelés táplálóanyag-szükségletéhez még 10%-ot hozzáadtunk.

(3.) A számvitel a szarvasmarha-állomány egy évre eső amortizációját sem mutatja hiánytalanul. A számvitel ugyanis a kislejtezett állatok értékkülönbözését tükrözi. Ez azonban nem fejezi ki az állomány évi tényleges értékcsökkenését, mert a selejtezés mértéke gazdaságonként változik. Előfordul például, hogy a külföldről behozott állomány az első években nemigen cserélődik, így amortizáció sem mutatkozik, holott az állomány használati élettartama rövidült, értékük ennek megfelelően csökkent.

A hibaforrás mérséklése érdekében az amortizációt számításainkban az összes gazdaság állományára – a 35 állami gazdaság átlagának megfelelően – egységesen szerepeltettük. Természetesen ez az egységesített (konstans) költség még további módosításra

szorul, mert az amortizáció mértéke a két fajtánál nem azonos. Ezért ezt a körülményt – az ágazat jövedelmezőségének összehasonlítása során – a kalkulációban még külön figyelembe kellett venni.

A SZARVASMARHATARTÁS ÜZEMGAZDASÁGI ÉRTÉKELÉSE

A 35 állami gazdaság tehenészetének adatai: termelése (tej, hús), takarmányhozama, az igénybe vett főtakarmánytermő terület és a közvetlen költségek nagy része országosan jó állami gazdasági átlagnak felel meg. A vásárolt takarmányok értéke, továbbá a segédüzemi költség aránylag nagy, ezért az eredmény (a viszonylagos jövedelem), az 1 hektár főtakarmánytermő területre jutó közvetlen költséggel csökkentett termelési érték kevés, mindössze 2761 Ft. Az említett költségek reális csökkentésével az eredmény hektáronként 4500–5000 Ft körül alakulhatna.

Az egyik *délalföldi állami gazdaságban* például, ahol csak a magyar tarka fajtát tartják, a tej- és a hústermelés és a szarvasmarhatartás termelési értéke az átlagot meghaladja. Az igénybe vett takarmánytermő terület nagysága és a hozamok alakulása kielégítő, bár e téren – a jó adottságok mellett is van még javítanivaló.

Az állami gazdaságban a munkabér, az épületek értékcsökkenése és a fenntartási költség, valamint a gyógyszer- és az egyéb anyagköltség kissé nagy, ezért 1 hektár főtakarmánytermő területre 4440 Ft közvetlen költséggel csökkentett termelési érték jutott. A fenti költségek reális keretek közé szorításával hektáronként az 5500–6000 Ft eredmény könnyen elérhető lenne.

A következőkben három olyan gazdaság elemzésének eredményét ismertetjük, melyek tehenészetében a magyar tarka és a holstein-friz fajta is megtalálható.

(1.) A vizsgálatba vont *felvidéki állami gazdaságban* a takarmányhozamok alacsonyak. A magyar tarka takarmányozásánál egy hektár főtakarmánytermő terület hoza-

ma 20,4, a holstein-friznél pedig 19,76 q keményítőérték/ha. Az állomány a kis hozamok miatt nagy takarmányterületet köt le, illetve sok vásárolt abrakot használ fel. A két különböző fajtájú állomány termelését, termelési értékének és termelési költségének alakulását a következő adatok szemléltetik:

Az egy számos-állatra jutó:	A magyar tarka fajtánál	A holstein-friz fajtánál
tejgyenérték, Ft.	3 150	3 790
termelési érték, Ft	16 289	19 416
Közvetlen költség, Ft	16 811	21 020

Az egy tehenre jutó közvetlen költség nélküli termelési érték alakulása a holstein-friz fajtánál – állami támogatás nélkül – csaknem mégegyszer annyi veszteséget mutat (–3095 Ft), mint a magyar tarka marhánál (–1565 Ft). Az eredmény állami támogatással nemcsak kiegyenlítődik, hanem a holstein-friznél 600 Ft-tal (+ 1975 Ft) több, mint a magyar tarka marhánál (+1312 Ft).

A fentiekből lényegében az következtethető, hogy a holstein-friz fajta előnye jelen esetben nem mutatkozik meg. Az olyan kedvezőtlen adottságok között, ahol az állat potenciális képességét kifejteni nem tudja (a tehenenkénti tejhozam 5103 kg), ahol sok vásárolt abrakot etetnek (a vásárolt abrak pedig drága) magas a takarmánytermő terület igénye, csökken a holstein-friz fajta jövedelmezősége.

(2.) A *dél-dunántúli állami gazdaság* adottságai a felvidékihez hasonlóan kedvezőtlenek: az 1 hektár főtakarmánytermő terület keményítőérték-hozama a magyar tarka fajta takarmányozásánál 17,45, a holstein-friznél 19,57 q keményítőérték/ha. Ennek megfelelően magas az igénybe vett főtakarmánytermő terület nagysága és drága a gazdaságban előállított takarmány. Ebben az állami gazdaságban a holstein-friz marhával sok vásárolt abrakot etettek. A holstein-friznél az egy számosállatra jutó termelési érték

jóval kedvezőbb (19 707 Ft) a magyar tarka marháénál (16 103), de a sok drága vásárolt abrakot etetése és egyéb, viszonylag nagy költségek az eredményt erősen lerontották. Így míg az 1 hektár főtakarmánytermő területre jutó közvetlen költség nélküli termelési érték a holstein-friznél mindössze 898 Ft, addig a magyar tarka marhánál 2103 Ft. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a holstein-friznél a vásárolt abrakon kívül – amely ugyan szükséglethez méretezett, de aránytalanul drága –, nagy az épületamortizáció, a gyógyszer- és egyéb anyagköltség, sőt a magyar tarka tehenészet költségeihez mérten a segédüzemági költség is, melyeket figyelembe véve, az 1 hektár főtakarmánytermő terület közvetlen költség nélküli termelési értéke 3000 Ft fölé emelhető. Természetesen az így megnövelt eredmény is alacsony, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az egy tehenre jutó állami támogatás a magyar tarkánál mindössze 2461 Ft, míg a holstein-friznél 6020 Ft.

Ennek a gazdaságnak az eredménye is azt sejteti, hogy olyan kedvezőtlen adottságok között, ahol az állat nem képes termelését biológiai adottsága határáig viszonylag olcsón kifejteni, a rekorder tehenek tartása nem jövedelmező.

(3.) Végezetül a *Dunántúl* egy jó adottságú állami gazdaságának magyar tarka és holstein-friz tehenészeit értékeljük. A gazdaság jó adottságaira jellemző, hogy az egy hektár főtakarmánytermő terület keményítőérték-hozama a többi gazdaságokéhoz viszonyítva nagyon nagy, hektáronként 33,60 q – 33,92 q keményítőérték. A termelési adatok is különlegesen jók, így például a magyar tarkánál a tehenenkénti tejhozam 4282 kg, a holstein-friznél 7201 kg. A termelési érték egy számosállatra a holstein-friz esetében több mint 3000 Ft-tal nagyobb a magyar tarkáénál, mégis az egy hektár főtakarmánytermő területre jutó közvetlen költség nélküli termelésiérték-különbség a két ágazat között mindössze 203 Ft a holstein-friz javára.

A költségtényezőket elemezve a holstein-

friz te
telepe
amorti
gyógys
nagy.
va az
termő
Ft-tal
sal álli
értékc
tása.

A
elemez
tenyés
keresz
számít
adotts
a több
lást er

gyar tarka
a vásárolt
iszonylag
en leron-
mányter-
g nélküli
mindössze
inál 2103
s, hogy a
kívül —
ezett, de
etamorti-
gköltség,
tségeihez
melyeket
karmány-
lküli ter-
ető. Ter-
lmény is
vesszük,
nogatás a
t, míg a

Holstein-friz tehenek a legelőn

ye is azt
ottságok
rmelését
szonylag
k tartása

ó adott-
tarka és
. A gaz-
y az egy
eményí-
éhoz vi-
nt 33,60
ermelési
éldául a
ejhozam
. A ter-
tein-friz
gyobb a
tár főta-
en költ-
g a két
holstein-

holstein-

friz tehenészet nagy költséggel beruházott telepe aránytalanul megemelte az épület-amortizációt és a fenntartási költséget. A gyógyszer- és anyagköltség is meglehetősen nagy. Reálisabb költségtényezőkkel számolva az eredmény — egy hektár főtakarmány-termő területre — mintegy 1200–2000 Ft-tal növekedne. Ezzel az eredményjavulással állítandó szembe a holstein-friz nagyobb értékcsökkenése és nagyobb állami támogatása.

A jovedelmet befolyásoló tényezőket elemezve úgy érzékeljük, hogy a tisztavérben tenyésztett holstein-friz fajta helyett olyan keresztezések jöhetnek hazai viszonylatban számításba, amelyek az állatok tejhozamát adottságainknak megfelelő szintre emelik, és a többi értékmérő tulajdonságokban is javulást eredményeznek.

*

Az értékelemzésből úgy tűnik, hogy a holstein-friz fajta jövedelmezősége mindegyeseknél jó természeti viszonyok, kedvezőbb árreláció, szolidabb beruházás és kiváló vezetés esetén múlja felül a jól tejlő hazai fajtáét. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a közölt eredmények semmiképpen sem abszolút értékű mutatók. Mindamellett úgy véljük, hogy az eredmények a szarvasmarhaágazatok jövedelmi összehasonlításának megítéléséhez az adott viszonyok között támpontul szolgálhatnak. Az eredmények legkevesbé sem a tényleges helyzetet tükrözik, sokkal inkább üzemgazdasági megfontolásokra serkentenek.